

teže pripraviti delavce v pravilnejše razmerje z gospodarji, nego je to dosedaj bilo, in pa dati jim pristojen družben stan, tolažilno čut in mirno zavest, da bi mogli v slučajih nezgode, ki jim je prouzročila nezmožnost ali še celo smrt, upati pomoči pred gladom in silo za-se in za svoje družine

Toda s tem načrtom zakona se, po mnenju najudanejše podpisane zbornice ne doseže svrhe, da bi se čisto odpravila nezadovoljnost delavcev in da bi se popolnem preprečile sedanje družbene težnje, kajti zavarovanje proti nezgodam, omejeno le na en del delavcev in obrtnih strok, mora vzbuditi pravično nevoljo v vseh od zavarovanja izključenih. Ravno tako ne more zadovoljiti zavarovanje samo proti nezgodam, ne da bi bilo zjedinjeno s to napravo tudi zavarovanje za preskrbljenje v starosti, kajti taka nepopolna zavarovalna naprava bi utegnila zapeljati v delu osivelega delavca, ki čuti, da se mu vedno bolj bliža nezmožnost za delo, da si sam napravi nezgodo, da bi bil deležen dobrot zavarovanja proti nezgodam in bi rešil s tem sebe in svojo družino potrebe in bede.

Razmišljajoč vse take slučaje, zmatra najudanejše podpisana trgovinska in obrtna zbornica splošno zborovanje delavcev in nižjih uradnikov proti nezgodam, onemoglostim ter nezmožnostim za delo tudi vsled visoke starosti, za edino pravo preskrbljenje njihovega dobrega in za edino poročstvo proti razširjevanju onih družbenih tokov, ki se delavcev vedno bolj polastujejo in ki preté kakor kuga, da jim zamorijo zdravo čut za spolnjevanje dolžnosti, pošteno prizadevanje in veselje za delo. Ako se dá razumnemu in poštenemu delavcu priliko, da preskrbuje sebi ali svoji družini nujne potrebščine za slučaj bolezni, onemoglosti ali vsled ostarelosti prouzročene nezmožnosti za delo, zgodi se s tem vse, česar si le želeči more. Čuti se s tem varnega pred beraško palico, povzdigne se mu npravno čuvstvo, v družbi se čisla kot nekaki boljši član in se mu mora sploh vzbuditi spoznanje, da more, spoštovaje delo, le na ta način spolnovati dolžnosti proti svoji družini, gospodarju in proti družbi.

Potrebna bremena zavarovanja za vse slučaje se dajo zmagovati le tedaj, ako je zavarovanje na najobsežniši podlagi osnovano, tedaj je nepogojno potrebno, da se osnuje državno zavarovanje in da se obvezno zavarujejo vsi delavci trgovine, obrti, rokodelstva in deloma gozdarstva in kmetijstva (in sicer onih kmetovanj, ki plačujejo čistega zemljiškega davka brez državnih doklad najmanje 100 gold.).

Začasno bi bili izključeni delavci in nižji uradniki službujoči pri železnicah in pri plovstvenih društvi notranjih jezer, rek in prekopov, in sicer tako dolgo, dokler se ne sestavi natančna statistika, da bi se uvrstili v primerni razred nevarščine. Potem naj bi se vsprejeli v obvezno vesoljno državno zavarovanje zavarovanja dolžni tudi teh stanov.

Popolnoma izključeni bi pa bili:

- a) Kakor uže §. 4 v minuli sejni dobi vis. državnega zbora po vis. vladi predloženega načrta o zavarovanju proti nezgodam določuje, vsi državni, deželni in občinski služniki javnih zaklad s stalno plačo in s pravico do umirovnine, ako s tem njim zagotovljene dobrote nise manjše od onih, ki bi jih dajalo nameravano državno zavarovanje;
- b) vsi delavci na onih parnikih in jadrnicah, ki vzdržujejo mednarodno trgovino.

V ravno napominanem vladinem predlogu se omenja, da se je v sosedni nemški državi s prva mislilo osnovati državni zavarovalni urad, potem pa da se je to opustilo, češ, da bi se po osnovi in uradovanju držav-

nega zavarovalnega urada opravila preneokretno in šablonsko reševala.

Najudanejše podpisana trgovinska in obrtna zbornica pa misli, da bi bil najboljši državni zavarovalni urad, kateremu bi podpadali pokrajinski zavarovalni uradi, kajti da-si tudi ima ta marsikaj nedostatkov, je v vsakem obziru vendar-le edino prava ustanova državni zavarovalni urad kot središče po celi državi razpeljanega v pokrajinske zavarovalne urade razdeljenega zavarovalnega omrežja in so njegove koristi mnogo večje nego nedostatki.

(Dalje prihodnjič.)

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

22.

Španjci.

Španjci so zelo pomešani z vsemi onimi narodi, ki so svoje dni ondi gospodovali; pomešani so z Rimci, z zahodnimi Goti, s Svevi in tudi z Arabci. Kože so bolj rujavave od ostalih ljudstev evropskih, postave so srednje in zvečine suhe, oči črnih in iskrih, trdni so in močni, razdražljivi, jako nadarjeni, ali primeroma malo izobraženi. Značaj Španjcev se dotika najskrajnejih nasprotij. Včasih je hraber, predrzen, velikodušen, potrpežljiv, neutrudljiv, zvest in mil, a včasih malodušen, len, tolvajsk, okrut in nezvest. V obče je potrpežljiv, to je res, ali strast ga zavede na grozodejstva. Prihodnost ga ne skrbi, živi od danes do jutri. Kedar ga je zadela nesreča, tedaj pravi: „Kaj se hoče!“ Ali pa: „Le potrpi!“ Španjec ne vé za one premnoge razlike, ki so v navadi drugod med pojedinimi stanovi, ali tudi v enem in istem stanu. Občevanje je tedaj prosto, gladko, naj si je kdo še bolj imeniten, nič ne dé, Španjec ga ogovori prav po domače: „Dober dan, gospod Alfonz, dober dan gospod Ferdinand!“ Vojvodi in grofi se ne ogibajo nižega ljudstva, pomešajo se medenj kjer bodi, zunaj na ulici ali cesti, na trgu, v gledališču, ali na drugih veselicah. Če pride takemu imenitniku naproti zamazan rokodellec, poprosi ga dovoljenja, da si more nažgati smodko, prav tako uljudno, kakor imenitnika, in s kmetom se pogovarja, kakor z gospodo. Tudi s svojimi posli so imenitni Španjci jako uljudni, navadno ni slišati trde, ostre besede z njihovih ust.

Španjec živi jako preprosto. Dom ima navadno v eno nadstropje, in zelo borno opravljen. Sobe so visoke, dolge, in z opeko vložene; vse je narejeno in urejeno na to, da je bolj hladno. Zato je po španjskih hišah vse zaduhlo, kakor pri nas po kletih. Španjec se za to ne briga, tudi ne čuti tega, ker ima skoro vedno plašč na sebi. Samo po premožnih hišah so okna s steklom vdelana, drugod imajo lesene zatvornice, ki so v sredi izrezane, in čez to linico je prilepljen oljnat papir, skozi kateri le malo svetlobe prihaja. Navadno so okna tako velika, da so ob enem tudi duri, ki držé na balkon, kakoršnih ima po več malone vsak dom. Tudi premožni Španjci ne marajo nič kaj za sijajno opravo hišino, kakor jo imajo drugi kulturni narodi; vse to je njim odveč in nepotrebno.

Noša Španjčeva je različna, malone v vsaki pokrajini drugačna, v obče pa se premožna in odlična gospoda nosi kakor po drugih kulturnih deželah. Ženstvo španjsko je jako gizdavo, in zaradi tega zelo zapravljivo, vzlasti v Madridu, vsaka hoče drugo nadkriliti. Madridci so jako nadarjeni, duhoviti in dovtipni, toda

premalo razvijajo svoje lepe darove, zato nimajo prave, temeljite izobraženosti. Najraje zahajajo v kavarne, v gledališča, na večerne veselice in na krasno šetališče za mestom. Madrider govori zelo slabo španjščino. Kakor Kastilec sploh, tako je tudi Madrider zelo delomrzen, a v mnogem drugem se razlikuje od Kastilca in ostalih svojih rojakov. Kastilci so molčeči in resnobni, Katalonci trmasti in skriti, Valenci ognjeni, strastni, Budaluzci pa na vso moč dobrovoljni, toda nečimurni bahači. Madrider nima nobene teh lastnosti cele, pač pa vsake nekaj, in to zmes je spojil s prikupljivo uglajenostjo. Madrider se rad norčuje iz svojih rojakov, izvrstno zbija šale z njihovimi napakami in slabostimi. Španjec sploh le slabo govori o svojih rojakih. Pokrajina dolži pokrajino in se pritožuje nad njo, in če se tujec spusti v pogovor z njimi, kedar so si kaj navskriž, more izvedeti marsikaj smešnega in kratkočasnega od njih.

Če se je general slabo obnesel na vojski, tedaj zmigujejo z rameni in velé: „I no, Andaluzec je!“ Vsako natezanje telesno je na vso moč zoprno nasladnemu Andaluzcu. Za vojaštvo nič kaj ni sposoben, in v zadnji medsebojni vojski so morali voziti skoro polovico andaluških vojakov. Ob vsem tem pa je Andaluzec jako živ in ponosen, govorjenje njegovo in obnašanje je oblastno, noša in sploh vse, kar se vidi na njem, pokaže, da se rad baha. Govori najraje o sebi in o svojih činih, laže pa tako, da je strah. A če ga tujec ustavi kakor gré in se spodobi, vpade mu koj vse, ter je skromen in tih.

Aragonec je pa drugačen. Ponaša se, ker se zaveda smelosti in odvažnosti svoje; tudi je stanoviten in hraber. Iz njegovega bitja odseva sila in ostrost, a tudi hladnokrvna odločenost. Za čudo trdovratno se drži domačih običajev in naprav, in o svojeglavnosti njegovi velí pregovor: „Daj Aragoncu žebelj zabiti, in preje ti ga bode zabil z glavo kakor s kladivom.“ Vnanjost njegova je do celega možata, spojena s plemenitim mišljenjem; preje ti odpusti zmoto ali zločin kakor podlost. Hladnokrvno porine bodalo v srce njemu, ki se mu je bil pregrešil na časti ali na gostoljubju.

(Konec prihodnjič.)

Politične stvari.

Iz odgovora Windhorstovega Bismarku.

Ko je dné 28. januarija t. l. knez Bismark s toliko strastjo zagovarjal izganjanje Slovanov iz Pruskega in je pri tej priliki enako očital nemškimi katolikom v zboru, da so zavezniki nasprotnikov pruskega kraljestva, odgovoril mu je volja nemških katolikov v državnem zboru Windhorst med drugim sledeče:

Ako se je reklo, da je pridruženje Poljcev k nam vzrok, da so se te cerkvene stvari na Nemškem in na Pruskem poiskale, tedaj mi je to nerazumljivo. Poljci so polnoopravičeni pruski podaniki (prav res!) ako se njihove pravice kratijo, branim jih z enako odločnostjo, kakor svoje lastne (pohvala), in bi to storil za vsega drugega. Kaj se z dobro-pruskim mišljenjem dá združiti, pokazal je pokojni gospod pl. Gerlach, ki je na take napade mirno izrekel: „Trduo se držim obljub svojih kraljev, in vendar-le se je Poljcem zgodila krivica.“ (Pohvala.) Danes se ve da smo čuli, da oklic pruskega kralja ni vreden soldiča. (Ugovor.) Veselilo me bo, ako je v stenografičnem zapisniku drugače, toda rečeno je bilo tako. Meni se zdi, da te pogodbe danes veljajo, kakor zmiraj. V ustavi je zapisano jasno in odločno

v §. 7: „Prusi so pred postavo enaki“; vse, kar se je storilo proti Poljcem, in oziroma, kar se namerava storiti v smislu predlogov, se ne more v soglasje spraviti s tem paragrafom. (Prav resnično!) To je proglašenje izjemnega stanja, kar se pa ne sme trpeti, in ako se hoče iti tako daleč, izposestovati vse plemenitaže Poljske (ugovor), to se je reklo! — potem uže ni varna nobena vrsta. (Prav resnično.) Ako dobimo enkrat vlado Babelnovo (socijaldemokrat), katera si poreče o (Bismarkovem gradu) Schönhausen, to je stanovanje, katero se dá rabiti, in posestniku prepustí, poiskati si drugega stanovanja, reklo bi se morebiti tudi: Pojdite v Ameriko, v Holandijo, v Kamerun. (Veselost.) Posamesne naredbe, ki se nam predložé, bomo preudarjali in potem bodemo glasovali, pa prej moramo imeti na drobne predloge. Nikakor ne prikrivam, da ne želim, da bi se v dotičnih delih dežele odrival nemški živelj in ako Poljski to dela protipostavno, sodeloval bom tudi jaz, da se mu nasprotuje. Ako pa se Poljska po naravnem razvoju ojačava in prebivalstva oddaja večje število, potem tega ne morem prenehati. To je ravno tek narave. (Veselost.) Med Poljci razločevati nam je dvoje vrst: enkrat one, ki so k nam došli z unanjih dežel, dalje pa one, ki so doma izrejeni in imajo domovinsko pravico. Slednji imajo tako pravico, kot vsak Prus. Kar zadeva naseljence, mislil bi, ako se res dokaže, da se naseljevanje ne strinja z našimi koristmi, da smemo reči, od sedaj dalje ne pustimo nobenega več k nam. Brez pomislika moremo odgnati tudi vse rovarje, toda brez razločka odganjati tudi one, ki so pri nas bivali uže dolga leta, ki so se z nami borili v vojskah, zato nimamo pravice, to je v nasprotju s krščanskim in mednarodnim pravom. To nar. d. kazal nam je danes državni kancelar kot čisto politično, ker bi Poljci v slučaju vojske mogli postati nevarni. Vzroki, katere je prej navedel minister notranjih zadev, glasé se drugače. (Prav res!) Unanjim vladam se je reklo, da se je izganjanje zaukazalo zaradi verskega in jezikovskega premikanja. (Čujte, čujte!) Ako tako, tedaj morajo tudi nas izgnati iz Hanoveranskega. Tudi tam bilo je tako premikanje pod ščitom državnega kancelarja. Pa o tem se ni nikjer govorilo.

Človek prisiljen je k mnenju, da smo z gospodi (Poljci), katere sem imel za miroljubne, v vojski. Kaj se ne pomisli, kaj so Poljci storili za Prusko? Spominjajmo se 18. polka pri naskoku na Dúpelske trdnjave, petega vojnega oddelka v avstrijski in francoski vojski! — Dalje trdil je gospod kancelar, da se je Pruska držala tega, da se nasprotstva med zaveznimi državami in Avstrijsko rešijo pod 4 očmi. Ne vem, jeli je tudi pogodba z Laško nastala. Treba je vse svoje zapombe skupaj zbrati, ako se sem pride, zato da človek ne postane negotov v zgodovini, katero je sam doživel. (Prav resnično!)

Dalje čuli smo nejasne migljejo o onem, kar bodo zavezne vlada storile proti večini državnega zbora, katera jim ni po volji. Razpustite vendar državni zbor, vpeljite celó nekako diktaturo, mi bomo mirno čakali. Z državnim zborom, ki je dovolil tako težke davke, moralo bi se drugače postopati, sicer bi se znalo tam začeti drugače govoriti.

Splošne besede, kakoršne so se rabile, ne morejo napraviti vtisa, strahov se ne bojim. (Prav dobro!) Današnja razprava je tako zelo zanimiva, ker se danes združena vojna konservativcev in narodno-liberalcev prvič poskaša v ognji pred očmi vojskovodja. (Velika veselost.) Stvar pa ima resno stran, katera se pojasni, ako povem, kar se mi je pripovedovalo. Ko so se v državnem zboru razprave izšle, kakor znano, sprivil se je govornik programa Heidelberškega gosp. Miguel na delo